Stuk **1063** (2006-2007) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2006-2007

16 januari 2007

ONTWERP VAN DECREET

tot bekrachtiging van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen “informatie- en communicatietechnologie” in het basis- en secundair onderwijs

INHOUD

Blz.

Memorie van toelichting 3

Voorontwerp van decreet 13

Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering 17

Adviezen van de Raad van State 25

a) betreffende het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering 27

b) betreffende het voorontwerp van decreet 31

Ontwerp van decreet 33

Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs 37

Bijlage bij de memorie van toelichting: Reguleringsimpactanalyse 45

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Procedure

Zowel het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 als het themadecreet secundair onderwijs van 18 januari 2002 bepaalt dat de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen worden vastgelegd door het Vlaams Parlement bij wijze van bekrachtiging van een besluit van de Vlaamse Regering, genomen op advies van de Vlaamse Onderwijsraad. De Vlaamse Regering legt het besluit ten laatste één maand na de goedkeuring ter bekrachtiging voor aan het Vlaams Parlement. De eindtermen en ontwikkelingsdoelen hebben uitwerking vanaf de datum die het decreet aangeeft.

Leergebiedoverschrijdende of vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen inzake kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die door middel van meerdere leergebieden of vakken of door middel van onderwijsprojecten bij de leerlingen moeten worden nagestreefd. Deze nastreving geldt als een maatschappelijke opdracht van elke basis- en secundaire school.

Onderhavig dossier heeft betrekking op eindtermen en ontwikkelingsdoelen met betrekking tot informatie- en communicatietechnologie. De Vlaamse Regering heeft ter zake op 15 december 2006 haar definitieve goedkeuring verleend aan een besluit "tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs". Het is dit besluit dat thans ter bekrachtiging voorligt. Na toetsing aan het onderwijsveld, wordt qua uitwerking het schooljaar 2007-2008 als realistisch en haalbaar vooropgesteld.

De totstandkoming van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in kwestie is als volgt verlopen. In oktober 2005 werden, op initiatief van de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (intussen in het kader van 'Beter Bestuurlijk Beleid' omgevormd tot de entiteit 'Curriculum') twee werkgroepen geïnstalleerd. Een eerste groep werkte een voorstel uit op het niveau van het basisonderwijs, een tweede groep op het niveau van de eerste graad van het secundair onderwijs. De werkgroepleden waren betrokkenen uit de pedagogische begeleidingsdiensten, de lerarenopleiding, de onderwijsinspectie, de universiteiten en het departement onderwijs samen met diverse schooldirecties, leraars basisonderwijs/buitengewoon onderwijs/ secundair onderwijs/ basiseducatie en ICT-coördinatoren.

De uitgewerkte voorstellen werden vervolgens door de minister, bevoegd voor onderwijs, ter formeel advies bij de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) ingediend. Het globale advies werd door de Algemene Raad unaniem goedgekeurd op 22 juni 2006. Naast de algemene bedenking dat de inhoudelijke argumenten waarmee de overheid de integratie van ICT in het onderwijs wil bevorderen, volledig worden onderschreven, maakt de VLOR drie kanttekeningen waarop de overheid als volgt repliceert.

a. VLOR: principieel rijst het bezwaar dat nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen worden toegevoegd zonder dat de al bestaande eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn geëvalueerd. Het concrete advies van de VLOR in het ICT-dossier mag derhalve niet als een voorafname gelden op toekomstige conclusies of aanbevelingen van de VLOR op het vlak van eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

   Reactie overheid: van dit standpunt wordt akte genomen. De motieven om ICT-eindtermen en ontwikkelingsdoelen in te voeren, zoals blijkt uit de uiteenzetting in rubriek 2 hierna, zijn echter dermate doorslaggevend dat ze prevaleren op overwegingen van principiële aard.

b. VLOR: de eindterm of het ontwikkelingsdoel dat "de leerlingen zelfstandig kunnen oefenen en leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving" dient opgesplitst in twee eindtermen en ontwikkelingsdoelen, waarin respectievelijk het aspect 'oefenen' en het aspect 'leren' aan bod komt.

   Reactie overheid: op deze suggestie wordt ingegaan.

c. VLOR: de overheid wordt gevraagd voldoende middelen ter beschikking te stellen van de onderwijsverstrekkers voor de verwezenlijking van de doelstellingen van ICT en voor het helpen tegengaan van de kansenongelijkheid.

Reactie overheid: binnen de vrije beleidsruimte waaraan de minister, bevoegd voor onderwijs, een eigen invulling kan geven, is ten laste van de begroting 2007 inderdaad een extra inspanning in ICT-infrastructuur voor onderwijsinstellingen voorzien.

2. Globale visie op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen ICT

2.1. Verantwoording

Niemand twijfelt er nog aan dat informatie- en communicatietechnologie (ICT) een blijvend fenomeen is dat bij steeds meer aspecten van het dagelijkse leven een plaats verovert.

Binnen het onderwijs is ICT een vernieuwing die van onderuit is gestart. Aanvankelijk waren het individuele, enthousiaste leerkrachten en directeurs die ICT hebben binnengebracht in de klas en de school. Dat leidde al van bij het begin tot grote verschillen binnen scholen en tussen scholen onderling. Na verloop van tijd werd computergebruik steeds sterker aangemoedigd en ondersteund door de pedagogische begeleiding, de nascholingsdiensten van de koepels, de onderwijsinspectie, de overheid. Er werd geïnvesteerd in materiaal en mensen. Sommige scholen zijn gestaag verder geëvolueerd, zij het in diverse richtingen. In andere is er nog maar nauwelijks sprake van ICT-integratie in het school- en klasleven. Zo blijkt bij de instroom in het eerste jaar van het secundair onderwijs dat sommige leerlingen al heel vaardig zijn met computers, terwijl andere nog niet eens de echte basishandelingen beheersen. Het onderwijs heeft als maatschappelijke opdracht het ontstaan van mogelijke ongelijke kansen op vlak van ICT-competenties in te dijken.

Er wordt op het vlak van ICT-integratie een nood aan houvast vastgesteld in het basis- en secundair onderwijs. De komst van de ICT-coördinator heeft die vraag nog versterkt. Er bestaat tot op heden geen bindend referentiekader voor een verantwoorde en educatief zinvolle integratie van ICT in de klaspraktijk. Dat werkt niet enkel een groeiende ongelijkheid in de hand, maar brengt ook onrust en ‘bad practice’ met zich mee, zoals:

– onzekerheid over wat kinderen en jongeren wel en niet moeten leren over/met/door de computer;

– veel diversiteit in de aanpak (leren typen, applicatieprogramma’s aanleren, een website leren maken enzovoort);

– onduidelijkheid over de inhoudelijke opdracht van ICT-coördinatoren;

– een groeiende ontmoediging bij ICT-coördinatoren die werk willen maken van een pedagogisch onderbouwd ICT-plan;

– veel verloren energie, onder meer bij het werken aan interne visieteksten en leerlijnen;

– de onmogelijkheid om een adequaat nascholingsbeleid te voeren;

– scholen die een afwachtende houding aannemen tegenover ICT-integratie.

Deze situatie werkt in de hand dat:

– de lerarenopleiding op zoek is naar handvatten voor toekomstige leerkrachten om ICT-gebruik in onderwijs doelgelijkgericht te introduceren;

– de sector van de didactische uitgeverijen een afwachtende houding aanneemt;

– de inspectie het moeilijk heeft om een formele, eenduidige houding aan te nemen tegenover ICT;

– Vlaanderen afwezig blijft in de Europese statistieken over het ICT-curriculum van het basisonderwijs.

De Vlaamse overheid heeft het ICT-gebruik op verschillende manieren ondersteund, onder meer met geld voor apparatuur, vorming en nascholing en met de professionalisering van het ICT-schoolbeleid via de invoering van de ICT-coördinatoren. Alhoewel de ondersteuning van de ICT-coördinatoren dikwijls als onvoldoende wordt ervaren en de PC/KD-middelen inmiddels werden stopgezet, hebben beide initiatieven onder meer geleid tot een groeiende vraag naar opleiding en/of nascholing over ICT in de lerarenopleiding, bij de begeleiding en de nascholing. Het was echter voor al deze instanties onduidelijk waarop al deze vormingsactiviteiten zich moeten baseren, wanneer zij een coherente visie en daarop geënte inhoud willen aanbieden aan de (aspirant-)leerkrachten.

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen die vanaf de jaren ‘90 werden opgesteld, houden in geringe mate rekening met een van de belangrijkste maatschappelijke evoluties van de laatste kwarteeuw, namelijk de opkomst van informatie- en communicatietechnologie. Ten tijde van de ontwikkeling van de eindtermen was het te vroeg om een balans op te maken van de waarde van ICT voor het onderwijs, laat staan dat

het mogelijk was een wettelijk kader vast te leggen van wat leerlingen in de basisvorming moeten verwerven op het vlak van ICT. Ook vandaag staan ontwikkelingen op technologisch gebied niet stil, maar om de waarde van ICT als medium en inhoud nu reeds te vertalen in relevante minimumdoelen, bestaan meerdere redenen:

– de behoefte aan een dynamisch curriculum;

– de individuele behoefte aan ICT-competentie;

– de maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van scholen;

– de jarenlange ervaringen met ICT in de klas- en schoolpraktijk;

– de troeven van ICT als katalysator tot integratie en inclusie van personen met een handicap;

– de resultaten uit het onderwijsonderzoek.

Op vraag van de toenmalige minister van Onderwijs en ter ondersteuning van het onderwijsveld, heeft de Dienst voor Onderwijsontwikkeling in 2003 een studie verricht over wat wenselijk en haalbaar is in het basisonderwijs. Daartoe werd gedurende meer dan een jaar samengewerkt met een groep van ervaringsdeskundigen. Dit resulteerde in 2004 in de brochure: 'ICT-competenties in het basisonderwijs', een referentiekader met negen clusters van doelen onder negen 'hoofdcompetenties' en een groot aantal voorbeelden van goede praktijk.

Een formeel statuut heeft dit referentiekader evenwel niet. Daarom werd in de loop van 2005-2006 door de DVO dit voorstel van eindtermen en ontwikkelingsdoelen uitgewerkt.

2.2. Uitgangspunten

De inhoudelijke invulling van de eindtermen voor ICT steunt op de volgende uitgangspunten:

– de samenleving vraagt om een onderwijs dat rekening houdt met de mogelijkheden van ICT;

– het opnemen van ICT in de eindtermen moet kansenongelijkheid helpen tegengaan;

– ICT draagt mogelijkheden in zich om het onderwijs- en leerproces te veranderen en te verbeteren;

– de formulering van eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor ICT moet rekening houden met de buitenschoolse context;

– een ICT-stimuleringsbeleid vanwege de overheid moet leiden tot inspanningen van de scholen;

– de school heeft zelf de verantwoordelijkheid om – vanuit een eigen visie en beleidskader – de mogelijkheden van ICT in de klas te laten renderen;

– ICT-gebruik kan maar effectief zijn indien de integratiegraad voldoende hoog is;

– het verwerven van ICT-competenties bevordert de participatie aan de maatschappij en aan de arbeidsmarkt.

2.2.1. De samenleving vraagt om een onderwijs dat rekening houdt met de mogelijkheden van ICT

Vanuit verschillende kanalen in de samenleving wordt aan het onderwijs gevraagd om rekening te houden met de mogelijkheden van ICT in het onderwijs. De samenleving evolueert naar een kennissamenleving waarin het omgaan met ICT een belangrijke basiscompetentie is geworden. Naarmate ICT meer geïntegreerd raakt in de maatschappij, wordt het kunnen gebruiken van ICT steeds meer een voorwaarde voor zelfstandig functioneren. Onderwijs zal dus aandacht moeten besteden aan kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes rond ICT.

Het onderwijs heeft immers als maatschappelijke opdracht het ontstaan van mogelijke ongelijkheid, ook op vlak van ICT, te voorkomen of in te dijken. Dat gebeurt door ICT op te nemen in de eindtermen van het leerplichtonderwijs.

Verschillende stakeholders (zoals de overheid, ouders, het bedrijfsleven en niet in het minst leerlingen zelf) verwoorden de verwachting om ICT te integreren op school en in de klas.

Verschillende overheidsbronnen benadrukken het belang van ICT in het onderwijs, en ICT als onderdeel van het curriculum in het bijzonder.

In de departementale visietekst van 2002 werd aan ICT een belangrijke rol toegekend in het kader van een brede onderwijsvernieuwing (departement Onderwijs, 2002). "ICT kan ontwikkelingen als zorg-

verbreding, participatie, levenslang leren en intercultureel onderwijs ondersteunen" (p. 27). "Bovendien moet ICT als basisvaardigheid worden aangeleerd binnen het kader van een didactiek van leren leren en zelfgestuurd leren". "Voldoende motief om als ICT volwaardig in de ontwikkelingsdoelen, eindtermen en basiscompetenties in te schrijven".

In de beleidsnota van de minister van Onderwijs en Vorming komt ICT uitvoerig aan bod. Het belang van ICT-vaardigheid wordt benadrukt. Ook wordt aangegeven dat ICT een positieve bijdrage kan leveren aan het onderwijs (p. 85/86). Deze visie wordt verder geoperationaliseerd in de beleidsbrief Onderwijs en Vorming 2005-2006. Een bijkomend element daarin is dat het nieuwe opleidingsprofiel ICT voor de basiseducatie gebaseerd zal worden op de ICT-eindtermen van het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs.

In het Digitaal Actieplan Vlaanderen van de Vlaamse regering lezen we: "Door via opname bij de eindtermen iedere leerling met ICT in contact te brengen, zorgt het onderwijs ervoor dat alle leerlingen, ongeacht hun afkomst, een gelijkwaardige basisvorming krijgen. ICT biedt bovendien mogelijkheden om de leerprocessen specifiek af te stemmen op de beginsituatie en het leerritme van de leerlingen". De Vlaamse minister voor Onderwijs en Vorming onderschrijft en operationaliseert dit actieplan met de bedoeling "aangepaste leerdoelen voor ICT te integreren in de eindtermen voor het leerplichtonderwijs".

De maatschappelijke context vraagt een specifieke invulling van de ICT-competentie. Wat nodig is, is het probleemoplossend vermogen om met behulp van ICT taken, problemen, aspiraties adequaat aan te pakken. Dat is een complexe competentie die ver afstaat van het aanreiken van één-op-één-oplossingen of het aanleren van louter technische, instrumentele of procedurele vaardigheden.

2.2.2. De formulering van eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor ICT moet rekening houden met de buitenschoolse context

We kunnen ervan uitgaan dat alle jongeren in zekere mate in contact komen met de mogelijkheden van ICT. Maar niet iedereen is in staat die vaardigheden te verwerven die vanuit onderwijskundig oogpunt belangrijk worden geacht, zoals informatieverwerkingsvaardigheden of het zelfstandig gebruik van ICT ter ondersteuning van het eigen leerproces. Ook heeft het onderwijs de verantwoordelijkheid om leerlingen op een veilige, bewuste en kritische manier te leren omgaan met ICT, een vaardigheid die jongeren doorgaans niet spontaan verwerven in een buitenschoolse context. Vooral veilig internetgebruik blijkt een groeiend knelpunt voor jonge kinderen. Onderzoek maakt duidelijk dat de meeste jongeren in hun vrije tijd meer ICT-vaardigheden verwerven dan op school. De school moet hiermee rekening houden en hierop verder bouwen. Daarbij moet ze bijzondere aandacht schenken aan vaardigheden die minder snel verworven worden buiten de school. In tegenstelling tot het inductieve leren thuis, zou dat binnen het onderwijs kunnen leiden tot graduele cursussen over instrumenteel ICT-leren. De overtuiging groeit echter in binnen- en buitenland dat het verwerven van technische vaardigheden voor het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs ondergeschikt zijn aan het verwerven van betere informatie-, expressie- en communicatievaardigheden, die wel van cruciaal belang blijken voor (levenslang) lerenden.

2.2.3. ICT opnemen in de eindtermen moet kansenongelijkheid helpen tegengaan

De alomtegenwoordigheid van ICT in de samenleving is een voldoende reden voor het onderwijs om ICT in te zetten. Jongeren groeien op in een ICT-rijke wereld en het buitensluiten van ICT zou een wig drijven tussen school en samenleving. Een mogelijk gevolg van de sterke aanwezigheid van ICT in de samenleving is dat sommige leerlingen ongelijke kansen krijgen om ICT-competenties te verwerven. De verspreiding van om het even welke technologische ontwikkeling houdt namelijk altijd een risico in op het ontstaan van ongelijkheid.

Uit de onderwijsliteratuur wordt stilaan duidelijk dat verschillen op het gebied van ICT de traditionele sociale en economische breuklijnen volgen. Deze ongelijkheid kan zich op verschillende manieren manifesteren, bijvoorbeeld onder de vorm van ongelijke toegang tot of gebruik van ICT op basis van de achtergrondkenmerken van de gebruiker (bv. op basis van sekse, sociale of economische status enzovoort). Uit recent onderzoek blijkt dat er in ons land bij vijftienjarigen een zeer grote kloof bestaat tussen de 'lage-frequentie-ICTgebruikers' en de 'hoge-frequentie-ICT-gebruikers'. Het onderwijs heeft bijgevolg de maatschappelijke opdracht te anticiperen op het ontstaan of het vergroten van deze nieuwe vorm van ongelijkheid.

Bovendien heeft ICT een compenserend vermogen in zich. Het biedt namelijk bijkomende mogelijkheden aan leerlingen met beperkingen op het vlak van mobiliteit, leervaardigheid, gezondheid, leervermogen, visueel en auditief functioneren, enzovoort. Dit impliceert dat ook voor leerlingen met een verstandelijke handicap of een functiebeperking de toegang tot de ICT-rijke wereld moet verzekerd worden. Het opnemen van ICT-competenties als ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon onderwijs zal dat stimuleren.

2.2.4. ICT draagt mogelijkheden in zich om het onderwijs- en leerproces te verbeteren

Het staat niet langer ter discussie dat ICT een plaats moet krijgen in het onderwijs. Vanaf het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw is het kennisbestand over de waarde van ICT ter ondersteuning van onderwijsleerprocessen steeds groter geworden. Stilaan wordt duidelijk dat ICT een betekenisvolle bijdrage kan leveren voor het versterken van het leren en onderwijzen. Niet alleen houdt ICT mogelijkheden in om de leerprestaties te verbeteren, ICT blijkt ook positieve effecten te kunnen hebben voor de motivatie van leerlingen, het ondersteunen van hedendaagse leervormen zoals samenwerkend leren en zelfsturend leren, betrokkenheid van de ouders bij het leren enzovoort. ICT reikt leerkrachten ook bijkomende mogelijkheden aan op het vlak van variatie, differentiatie en remediëring. Bovendien kan, zoals reeds eerder vermeld, ICT ingezet worden om functiebeperkingen te compenseren en zelfs te neutraliseren. Dit kan de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van mensen met een handicap vergroten, ook binnen het onderwijs. Door de opkomst van ICT zijn de communicatiemogelijkheden voor personen met een visuele, auditieve of verstandelijke handicap sterk uitgebreid en is het bereik van motorisch gehandicapten sterk toegenomen.

Kortom, de laatste jaren geeft het onderwijsonderzoek steeds meer aanwijzingen dat ICT een bijdrage kan leveren om het onderwijs te verbeteren in termen van leerprestaties, leermotivatie- en attituden. We gaan daar op deze plaats niet dieper op in, maar verwijzen de belangstellende lezer naar enkele relevante bronnen.

Een aantal onderzoekers stelt vast dat het niet eenvoudig is tot eenduidige uitspraken te komen over de waarde van ICT voor het onderwijs. Dit kan echter niet aanzetten tot een relativerende houding ten aanzien van het belang van ICT in het onderwijs. Het is immers onderzoekstechnisch zeer moeilijk de effecten van de inzet van ICT in het onderwijsleerproces te isoleren van andere beïnvloedende factoren. Bovendien toont meer en meer onderzoek aan dat ICT het leren en onderwijzen ten goede komt indien aandacht wordt geschonken aan de hele onderwijsleercontext, dus niet enkel aan ICT als medium. Kortom, het is niet omdat ICT wordt ingezet in de klas dat het leren van leerlingen automatisch verbetert. Leerrendement staat in functie van de kwaliteit van de organisatie van de leeromgeving en van de instructie in het bijzonder.

2.2.5. Een ICT-stimuleringsbeleid vanwege de overheid moet leiden tot minimale inspanningen van de scholen

De laatste tien jaar zijn er in Vlaanderen aanzienlijke bedragen geïnvesteerd voor de integratie van ICT in het onderwijs: het financieringsprogramma PC/KD, de afspraken met de bedrijfssector, de ondersteunende projecten (Rivierenproject, ENIS-project, Anywize, Klascement, de programmamatrix, ICTwijs, WaiNot enzovoort), de betoelaging van ICT-coördinatoren, REN-Vlaanderen enzovoort. Al die stimulerende maatregelen werden getroffen zonder dat scholen zich kunnen beroepen op een wettelijk referentiekader over de plaats van ICT in het basis- en secundair onderwijs. Het opstellen van ICT-eindtermen/ ontwikkelingsdoelen moet de onduidelijkheid in het onderwijsveld wegwerken over wat verwacht kan worden van leerlingen. Het kan voor scholen ook duidelijk maken wat géén deel uitmaakt van wat leerlingen minimaal moeten kunnen aan de hand van ICT.

2.2.6. De school heeft zelf de verantwoordelijkheid om – vanuit een eigen visie en beleidskader – de mogelijkheden van ICT in de klas te laten renderen

Eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor ICT schetsen de contouren van wat van de school wordt verwacht op vlak van ICT. Dit zorgt geenszins voor een uniformisering van wat er in scholen zal gebeuren met ICT. Door de keuze voor leergebied-/vakoverschrijdende eindtermen is het nadrukkelijk niet de bedoeling om er een apart vak van te maken. ICT biedt kansen binnen alle vakken en leergebieden. Evenwel doen de eindtermen/ ontwikkelingsdoelen geen uitspraak hoe en in welke vakken of leergebieden ICT moet worden

geïntegreerd. Het is aan de school om daar afspraken rond te maken. De integratie van ICT is geen verantwoordelijkheid van de individuele leraar, maar van het hele schoolteam, op basis van haar visie op goed onderwijs. Een strategische en planmatige aanpak van het ICT-beleid zorgt voor een geleidelijke en doelmatige integratie van ICT in het onderwijsaanbod.

2.2.7. ICT-gebruik kan maar effectief zijn indien de integratiegraad voldoende hoog is

Verschillende studies in het buitenland tonen aan dat de integratiegraad van ICT in de klas, ondanks alle overheidsmaatregelen, behoorlijk laag ligt. Zolang er in scholen weinig leertijd wordt uitgetrokken om met ICT te leren omgaan, of via ICT kennis en vaardigheden te verwerven, kan men ook niet verwachten dat ICT een effect heeft op het leerrendement. Het voorstellen van eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor ICT moet een minimale integratiegraad garanderen.

2.2.8. Het verwerven van ICT-competenties bevordert de participatie aan de maatschappij en aan de arbeidsmarkt

Eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor ICT dienen op een competentiegerichte manier te worden benaderd. Dit wil zeggen dat het onderwijs competenties moet aanreiken die de lerende in staat stellen om in de toekomst en buiten de school bepaalde taken op een effectieve manier uit te voeren aan de hand van ICT. Een ICT-competentie kan (als metafoor) worden voorgesteld als een ijsberg waarbij de ICT-kennis en -vaardigheden slechts het zichtbare topje vormen. Onderliggend bevindt zich een aantal complexe (metacognitieve) vaardigheden en attituden, zoals het ontwikkelen van een positieve ingesteldheid ten aanzien van het gebruik van ICT, de bereidheid ICT te integreren voor het oplossen van een probleem, een kritisch en bewust standpunt innemen ten aanzien van ICT als maatschappelijk fenomeen enzovoort.

Het geleidelijk ontwikkelen van deze vaardigheden van een hogere orde, stelt de lerende in staat ze te transfereren naar situaties buiten de formele leercontext. De lerende wordt met andere woorden voorbereid om zich te positioneren in een wereld waarin het belang van ICT-toepassingen steeds toeneemt.

3. Toelichting bij de ICT-eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs en voor de eerste graad van het secundair onderwijs

3.1. Eindtermlontwikkelingsdoel 1

De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken ter ondersteuning van hun leren.

Toelichting

Naast het ontwikkelen van een positieve houding ten aanzien van ICT, wordt ook de bereidheid om ICT te gebruiken als middel om te leren, aangescherpt. ICT kan immers behalve een aanvullende rol, ook een remediërende en compenserende rol vervullen.

Zoals reeds aangegeven in de visietekst speelt het ICT-gebruik op school een compenserende rol voor mensen met een beperking. Dat geldt evenzeer voor diegenen die thuis niet de mogelijkheden hebben om met ICT te leren omgaan. Maar ook moet ICT op school een compensatie bieden voor vaardigheden en attitudes die bij thuisgebruik niet of veel minder worden verworven.

3.2. Eindtermlontwikkelingsdoel 2

De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

Toelichting

Met ‘veilig’ wordt bedoeld dat leerlingen alert zijn voor ondermeer schadelijke of discriminerende inhouden en voor het bestaan van virussen, spam en pop-ups. Ze geven geen persoonlijke en vertrouwelijke informatie door aan onbekenden. Ze kweken de reflex aan om dubieuze berichten en ongewone inhouden te signaleren.

Bij ‘verantwoord gebruik’ wordt bijvoorbeeld gedacht aan de zorg voor apparatuur en software. Dat houdt ondermeer in dat leerlingen rekening houden met de financiële en ecologische aspecten van ICT-gebruik: zij printen bv. niet elk document uit en respecteren de afspraken over downloaden en kopiëren.

Verantwoord gebruik heeft ook ethisch-sociale aspecten. Leerlingen gebruiken ICT niet om anderen lastig te vallen en te pesten. Ze hebben respect voor de

intellectuele eigendom van anderen bij het gebruik van informatie en software. Er is ook de zorg voor zichzelf: de leerlingen werken op een ergonomisch verantwoorde manier met de computer.

'Doelmatigheid' heeft te maken met zich afvragen of de middelen in verhouding staan tot het doel. Leerlingen leren hun ICT-gebruik kritisch te overdenken. Zij houden bij het werken met ICT steeds hun doel voor ogen. Ze gebruiken ICT enkel waar dat zinvol is, ze proberen bv. de duur van hun ICT- gebruik realistisch in te schatten en te bewaken.

3.3. Eindtermlontwikkelingsdoel 3

De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

Toelichting

Nadat kinderen en jongeren nieuwe leerinhouden verworven hebben, is het van belang dat ze voldoende mogelijkheden krijgen om te oefenen. De computer kan daarvoor een nuttig hulpmiddel zijn. Wij denken bijvoorbeeld aan de wijd verspreide oefenprogramma's.

De meerwaarde van deze vorm van ICT-integratie kan onder meer bestaan uit: variatie (in oefenvormen, het inspelen op verschillende leerstijlen enzovoort), differentiatie (op het vlak van tempo en niveau), geïndividualiseerde feedback of tijdswinst bij de evaluatie.

3.4. Eindtermlontwikkelingsdoel 4

De leerlingen kunnen zelfstandig leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

Toelichting

Met zelfstandig leren wordt bedoeld dat de leerlingen nieuwe leerinhouden verwerven en verwerken, waarbij de computer als het ware de rol van de leerkracht overneemt. Een voorbeeld is de werkvorm waarbij de leerling stapsgewijze geleid wordt naar de sites waar informatie te vinden is, en door gerichte opdrachten die informatie moet verwerken. Ook kunnen de leerlingen bv. een simulatie uitvoeren aan de hand van een voor hen geschikt educatief programma en daar conclusies uit trekken. In het secundair onderwijs gebruiken steeds meer scholen een open leercentrum om leerlingen zelfstandig te leren werken. Ook voor leerlingen met lage cognitieve mogelijkheden worden programma's ontworpen.

3.5. Eindtermlontwikkelingsdoel 5

De leerlingen kunnen ICT gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

Toelichting

ICT kan het creëren faciliteren. Dat betekent dat zij creatief kunnen omgaan met beelden, woorden, eventueel klank. Wij denken aan het maken van een attractieve affiche met woord en beeld, een menukaart, het illustreren van een zelfgemaakte tekst, het maken een elektronische 'collage', het gebruik van digitale fotografie. De leerlingen kunnen daarbij gebruik maken van de elementaire mogelijkheden die allerlei tekst-, beeld- en tekenprogramma's bieden. Door het aanwenden van ICT krijgen leerlingen bijkomende kansen om hun ideeën te verwezenlijken.

3.6. Eindtermlontwikkelingsdoel 6

De leerlingen kunnen met behulp van ICT voor hen bestemde digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren. (Enkel basisonderwijs)

De leerlingen kunnen met behulp van ICT digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren. (Enkel eerste graad SO en BuSO.)

Toelichting

Het zoeken van informatie situeert zich hier gedeeltelijk in de 'elektronische bibliotheek' die ter beschikking staat op cd-roms, de schoolserver of op het internet. Wij denken aan elektronische encyclopedieën, vertaalwoordenboeken, educatieve cd-roms met tekst, beeld, geluid, animatie … en uiteraard webpagina's. Net zoals de leerlingen vooral hun gading zullen vinden in het op hen gerichte deel van de echte bibliotheek, kan de leerkracht hier een 'platform' afbakenen met enkel voor hen geschikte of specifiek op hen gerichte informatie. Hij kan de leerlingen ook laten werken met speciaal voor het onderwijs ontworpen zoekrobots.

Met het verwerken van informatie bedoelen wij bijvoorbeeld dat zij uitmaken wat er interessant is in het kader van hun doel of opdracht; dat zij deze informatie gebruiken om oplossingen te geven voor een vraag of een opdracht; dat zij deze informatie ordenen om ze nadien te kunnen voorstellen aan anderen en dat zij de informatie representeren onder een andere vorm, zoals een grafiek, een schema, een affiche enzovoort. In de eerste graad van het secundair onderwijs denken we ook aan het representeren en groeperen van cijfergegevens in tabelvorm (rekenblad).

Het begrip digitale informatie dient ruim geïnterpreteerd en omvat ook het omzetten van informatie naar een elektronische drager, bv. het gebruik van foto's of krantenartikels die men eerst ingescand heeft.

De reikwijdte van deze eindterm wordt qua inhoud beperkt door de context van de leerinhouden van het betreffende niveau, qua moeilijkheid door eindtermen/ontwikkelingsdoelen die deze contexten aflijnen. Bijvoorbeeld voor informatieverwerken gelden hier ook de beperkingen in het basisonderwijs inzake verwerkingsniveau, afstandsniveau en tekstsoorten die de eindtermen/ontwikkelingsdoelen voor lezen vastleggen. Voor de eerste graad beperken de eindtermen de gebruikte teksten niet meer als 'voor hen bestemd'. Dat betekent dat deze eindterm daar ook inhoudt dat leerlingen geleidelijk criteria leren hanteren om een digitale bron op haar inhoudelijke kwaliteit te beoordelen.

3.7. Eindtermlontwikkelingsdoel 7

De leerlingen kunnen ICT gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

Toelichting

Het gaat hier om het proces van het voorstellen op zich: leerlingen die, alleen of in samenwerking met anderen, in staat zijn om informatie aan anderen mee te delen of te tonen met ondersteuning van multimedia, bijvoorbeeld een leerling vertelt in de kring op maandagmorgen iets over het voorbije weekend, daarbij ondersteund door een paar elektronische foto's. Een leerling uit de derde graad geeft een 'spreekbeurt'. Hij gebruikt daarbij ook bewegende elektronische beelden. Een leerling uit opleidingsvorm 3 gebruikt digitale foto's om een sfeerbeeld te brengen over zijn stage.

Het genereren van die te presenteren info zit vervat onder eindterm 5 namelijk onder de term 'verwerken' of onder eindterm 4 'creatief vormgeven'. Bijgevolg gaat het hier over het voorstellen op zich, niet over het 'maken van een presentatie'.

3.8. Eindtermlontwikkelingsdoel 8

De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

Toelichting

Met communiceren bedoelen wij hier dat leerlingen de faciliteiten die ICT biedt, kunnen gebruiken om informatie (onder de vorm van woord, beeld, klank) te geven of te vragen aan derden. Daarbij denken wij aan mogelijkheden die een bijdrage kunnen leveren aan het leerproces, zoals afspraken maken via e-mail of SMS, elektronische documenten meesturen met een e-mailbericht, contacten leggen en informatie verzamelen voor een studiebezoek, live chatten met leerlingen van een andere school, gebruiken van internetfora, blogging enzovoort.

De toevoegingen 'veilig, verantwoord', focussen op de elementaire regels en omgangsvormen voor ICT-communicatie. De leerlingen leren onder meer omgaan met de conventies en regels die op het net gelden, soms netetiquette genoemd.

Met 'doelmatig' wordt bedoeld dat leerlingen zich afvragen wat het beste communicatiemiddel is, in functie van hun doel.

Het is aan de scholen om te oordelen welke de meest gangbare communicatiemiddelen en -applicaties zijn (of worden in de toekomst).

Ook voor leerlingen met een verstandelijke beperking bestaan er specifieke ICT-hulpmiddelen voor communicatie.

3.9. Eindtermlontwikkelingsdoel 9

De leerlingen kunnen afhankelijk van het te bereiken doel adequaat kiezen uit verschillende ICT-toepassingen. (Enkel eerste graad SO en BuSO)

Toelichting

Niemand zal ooit 100% ICT-competent zijn. Maar als men zich afvraagt wat de kenmerken zijn van een ICT-competent iemand, dan komt men bij iemand die in staat blijkt om bij elk probleem of doel keuzes te maken uit een breed scala van programma's, applicaties of instrumenten, al of niet elektronisch. Een één-op-één benadering in het onderwijs, waarbij men uitgaat van één programma voor één doel, staat daar haaks op. Vandaar dat het belangrijk is dat leerlingen ontdekken dat er meerdere middelen zijn om bv. tekst, foto's, grafieken te bewerken (ook open software), berekeningen te maken, een voorstelling te ondersteunen, een route naar de stageplaats uit te stippelen enzovoort. Deze keuzes moeten adequaat gebeuren.

Dat geldt niet enkel voor software, maar evenzeer voor het gebruik van communicatiemiddelen. Zoals hierboven reeds aangegeven kiezen ze op basis van hun kennis en ervaring van de kenmerken ervan (bv.) snelheid, kostprijs, gebruiksgemak), voor het communicatiemiddel dat het best aansluit bij hun doel.

3.10. Eindtermlontwikkelingsdoel 10

De leerlingen zijn bereid hun handelen bij te sturen na reflectie over het eigen en elkaars ICT-gebruik. (Enkel eerste graad SO en BuSO)

Toelichting

Het reflecteren is een gevolg van adequaat leren kiezen. Door te reflecteren op de gebruikte middelen, en de bekomen resultaten te vergelijken, leren de leerlingen de verschillende eigenschappen, voor- en nadelen van de aangewende middelen, programma's, applicaties. Daarom is dit ook een ICT-competentie.

Het is dus nuttig om leerlingen, probleemoplossend, met verschillende middelen te laten experimenteren. Daarna kunnen de producten en de processen met elkaar vergeleken worden. Deze werkwijze zal hen ervaring opleveren waarvan ze bij een volgende opdracht profijt kunnen halen.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk,
Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

VOORONTWERP VAN DECREET

Voorontwerp van decreet tot bekrachtiging van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen "informatie- en communicatietechnologie" in het basis- en secundair onderwijs

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Artikel 2

Het besluit van de Vlaamse Regering van [...] tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs, wordt bekrachtigd.

Artikel 3

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen, vermeld in artikel 2, hebben uitwerking vanaf het schooljaar 2007-2008.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

ONTWERP VAN BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING

Vlaamse Regering

Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, inzonderheid op artikel 44, vervangen bij het decreet van 14 februari 2003;

Gelet op het decreet van 18 januari 2002 betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen en de specifieke eindtermen in het voltijds gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, inzonderheid op artikel 3, §1, op artikel 4, §1 en §3, en op artikel 5;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 1996 tot bepaling van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs, gewijzigd bij het decreet van 24 juli 1996;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 1997;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 2;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 april 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 8, gewijzigd bij het decreet van 18 januari 2002;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 23 november 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 tot vaststelling van de ontwikkelingsdoelen algemene en sociale vorming in het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 2003 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7;

Gelet op het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, gegeven op 20 oktober 2006;

Gelet op het advies …… van de Raad van State, gegeven op ……, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State;

./.

Op voorstel van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 1996 tot bepaling van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs, gewijzigd bij het decreet van 24 juli 1996, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder de hoofding EINDTERMEN, rubriek Vakoverschrijdende eindtermen wordt in fine toegevoegd: Informatie- en communicatietechnologie;

2° onder de hoofding VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN worden in fine de eindtermen toegevoegd die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd;

3° onder de hoofding ONTWIKKELINGSDOELEN, rubriek Vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen wordt in fine toegevoegd: Informatie- en communicatietechnologie;

4° onder de hoofding VAKOVERSCHRIJDENDE ONTWIKKELINGSDOELEN worden in fine de ontwikkelingsdoelen toegevoegd die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 2. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 1997, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt een hoofding LEERGEBIEDOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de eindtermen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 3. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt een hoofding Leergebied informatie- en communicatietechnologie toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 4. In artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 april 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 8 worden tussen de woorden “gewoon basisonderwijs” en de woorden “gelden als” de woorden “zoals gewijzigd” ingevoegd.

Art. 5. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 23 november 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt de hoofding INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 6. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 tot vaststelling van de ontwikkelingsdoelen algemene en sociale vorming in het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt de hoofding Informatie- en communicatietechnologie toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 7. In artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 2003 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7 wordt de eerste zin vervangen door wat volgt:

“De ontwikkelingsdoelen voor de leergebieden “Lichamelijke Opvoeding”, “Muzische Vorming”, “Wereldoriëntatie” en “Wiskundige Initiatie”, de eindtermen voor de leergebieden “Lichamelijke Opvoeding”, “Muzische Vorming”, “Wereldoriëntatie” en “Wiskunde”, en de leergebiedoverschrijdende eindtermen “Leren Leren” en “Informatie- en communicatietechnologie” van het gewoon basisonderwijs, vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, zoals tot op heden gewijzigd, gelden als ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7, vermeld in artikel 44 van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, zoals tot op heden gewijzigd.”

Art. 8. De Vlaamse minister, bevoegd voor het onderwijs, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

Bijlage I.

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE (ICT)

1 De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

2 De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

3 De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

4 De leerlingen kunnen zelfstandig leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

5 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

6 De leerlingen kunnen met behulp van ICT voor hen bestemde digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

7 De leerlingen kunnen ICT gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

8 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van …… tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

Bijlage II.

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE (ICT)

1 De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

2 De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

3 De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

4 De leerlingen kunnen zelfstandig leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

5 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

6 De leerlingen kunnen met behulp van ICT digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

7 De leerlingen kunnen ICT gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

8 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

9 De leerlingen kunnen afhankelijk van het te bereiken doel adequaat kiezen uit verschillende ICT-toepassingen.

10 De leerlingen zijn bereid hun handelen bij te sturen na reflectie over hun eigen en elkaars ICT-gebruik.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van …… tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

ADVIEZEN VAN DE RAAD VAN STATE

KDE

KONINKRIJK BELGIË

ADVIES 41.651/1

VAN DE AFDELING WETGEVING
VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 10 november 2006 door de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering "tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs", heeft op 30 november 2006 het volgende advies gegeven:

STREKKING EN RECHTSGROND VAN HET ONTWERP

1. Het om advies voorgelegde ontwerp strekt tot het aanbrengen van een aantal wijzigingen in een reeks besluiten van de Vlaamse Regering. Die wijzigingen hebben betrekking op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen rond informatie- en communicatietechnologie in het basis- en secundair onderwijs.

2. Voor het ontwerp wordt rechtsgrond geboden, wat het basisonderwijs betreft, door artikel 44, § 1, van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, en, wat het secundair onderwijs betreft, door artikel 3, § 1, van het decreet van 18 januari 2002 betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen en de specifieke eindtermen in het voltijds gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, naar luid waarvan de Vlaamse Regering de ontwikkelingsdoelen en eindtermen bepaalt en dat besluit ten laatste één maand na de goedkeuring ter bekrachtiging aan het Vlaams Parlement dient voor te leggen.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

1. Terwijl in het eerste lid van de aanhef meer specifiek naar artikel 44, § 1, van het decreet basisonderwijs kan worden verwezen, is het niet nodig in het tweede lid van de aanhef ook te refereren aan de artikelen 4 en 5 van het decreet van 18 januari 2002.

2. Na het negende lid van de aanhef dient een nieuw lid te worden ingevoegd waarin verwezen wordt naar het advies van de Vlaamse Onderwijsraad van 22 juni 2006.

De kamer was samengesteld uit

de Heren	M. VAN DAMME,	kamervoorzitter,
	J. BAERT, W. VAN VAERENBERGH,	staatsraden,
	A. SPRUYT, M. TISON,	assessoren van de afdeling wetgeving,
Mevrouw	G. VERBERCKMOES,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. R. AERTGEERTS, eerste auditeur-afdelingshoofd.

DE GRIFFIER,

G. VERBERCKMOES

DE VOORZITTER,

M. VAN DAMME

KDE

KONINKRIJK BELGIË

ADVIES 41.652/1

VAN DE AFDELING WETGEVING
VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 10 november 2006 door de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van decreet "tot bekrachtiging van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen «informatie- en communicatietechnologie» in het basis- en secundair onderwijs", heeft op 30 november 2006 het volgende advies gegeven:

Bij dit ontwerp zijn geen opmerkingen te maken.

De kamer was samengesteld uit

de Heren	M. VAN DAMME,	kamervoorzitter,
	J. BAERT, W. VAN VAERENBERGH,	staatsraden,
	A. SPRUYT, M. TISON,	assessoren van de afdeling wetgeving,
Mevrouw	G. VERBERCKMOES,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. R. AERTGEERTS, eerste auditeur-afdelingshoofd.

DE GRIFFIER, DE VOORZITTER,

G. VERBERCKMOES M. VAN DAMME

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

De Vlaamse Regering,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming;

Na beraadslaging,

Besluit:

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Artikel 2

Het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2006 tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs, wordt bekrachtigd.

Artikel 3

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen, vermeld in artikel 2, hebben uitwerking vanaf het schooljaar 2007-2008.

Brussel, 15 december 2006.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING TOT WIJZIGING VAN SOMMIGE BESLUITEN VAN DE VLAAMSE REGERING MET BETREKKING TOT EINDTERMEN EN ONTWIKKELINGSDOELEN IN HET BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS

Vlaamse Regering

Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, inzonderheid op artikel 44, §1, vervangen bij het decreet van 14 februari 2003;

Gelet op het decreet van 18 januari 2002 betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen en de specifieke eindtermen in het voltijds gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, inzonderheid op artikel 3, §1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 1996 tot bepaling van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs, gewijzigd bij het decreet van 24 juli 1996;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 1997;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 2;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 april 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 8, gewijzigd bij het decreet van 18 januari 2002;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 23 november 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 tot vaststelling van de ontwikkelingsdoelen algemene en sociale vorming in het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 2003 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7;

Gelet op het advies van de Vlaamse Onderwijsraad van 22 juni 2006;

Gelet op het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, gegeven op 20 oktober 2006;

Gelet op het advies 41.651/1 van de Raad van State, gegeven op 30 november 2006, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State;

./.

Op voorstel van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 1996 tot bepaling van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs, gewijzigd bij het decreet van 24 juli 1996, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder de hoofding EINDTERMEN, rubriek Vakoverschrijdende eindtermen wordt in fine toegevoegd: Informatie- en communicatietechnologie;

2° onder de hoofding VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN worden in fine de eindtermen toegevoegd die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd;

3° onder de hoofding ONTWIKKELINGSDOELEN, rubriek Vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen wordt in fine toegevoegd: Informatie- en communicatietechnologie;

4° onder de hoofding VAKOVERSCHRIJDENDE ONTWIKKELINGSDOELEN worden in fine de ontwikkelingsdoelen toegevoegd die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 2. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 1997, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt een hoofding LEERGEBIEDOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de eindtermen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 3. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt een hoofding Leergebied informatie- en communicatietechnologie toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 4. In artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 april 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 8 worden tussen de woorden “gewoon basisonderwijs” en de woorden “gelden als” de woorden “zoals gewijzigd” ingevoegd.

Art. 5. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 23 november 2001 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt de hoofding INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage I, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 6. In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 tot vaststelling van de ontwikkelingsdoelen algemene en sociale vorming in het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in fine wordt de hoofding Informatie- en communicatietechnologie toegevoegd;

2° onder de hoofding, vermeld in 1°, worden de ontwikkelingsdoelen ondergebracht die zijn vermeld in bijlage II, die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 7. In artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 2003 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7 wordt de eerste zin vervangen door wat volgt:

“De ontwikkelingsdoelen voor de leergebieden “Lichamelijke Opvoeding”, “Muzische Vorming”, “Wereldoriëntatie” en “Wiskundige Initiatie”, de eindtermen voor de leergebieden “Lichamelijke Opvoeding”, “Muzische Vorming”, “Wereldoriëntatie” en “Wiskunde”, en de leergebiedoverschrijdende eindtermen “Leren Leren” en “Informatie- en communicatietechnologie” van het gewoon basisonderwijs, vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon basisonderwijs, zoals tot op heden gewijzigd, gelden als ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs type 7, vermeld in artikel 44 van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, zoals tot op heden gewijzigd.”

Art. 8. De Vlaamse minister, bevoegd voor het onderwijs, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 15 december 2006.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

./.

Bijlage I.

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE (ICT)

1 De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

2 De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

3 De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

4 De leerlingen kunnen zelfstandig leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

5 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

6 De leerlingen kunnen met behulp van ICT voor hen bestemde digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

7 De leerlingen kunnen ICT gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

8 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2006 tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs.

Brussel, 15 december 2006.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

Bijlage II.

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE (ICT)

1 De leerlingen hebben een positieve houding tegenover ICT en zijn bereid ICT te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

2 De leerlingen gebruiken ICT op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

3 De leerlingen kunnen zelfstandig oefenen in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

4 De leerlingen kunnen zelfstandig leren in een door ICT ondersteunde leeromgeving.

5 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

6 De leerlingen kunnen met behulp van ICT digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

7 De leerlingen kunnen ICT gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

8 De leerlingen kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

9 De leerlingen kunnen afhankelijk van het te bereiken doel adequaat kiezen uit verschillende ICT-toepassingen.

10 De leerlingen zijn bereid hun handelen bij te sturen na reflectie over hun eigen en elkaars ICT-gebruik.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2006 tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs.

Brussel, 15 december 2006.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming,

Frank VANDENBROUCKE

BIJLAGE

bij de memorie van toelichting:

REGULERINGSIMPACTANALYSE

RIA-RAPPORT

www.ond.vlaanderen.be/vereenvoudiging/impact

Betreft: Eindtermen en ontwikkelingsdoelen informatie- en communicatietechnologie in het basis- en secundair onderwijs

1. KORTE BESCHRIJVING THEMA

Het onderhavig dossier behandelt de vastlegging van eindtermen/ontwikkelingsdoelen informatie- en communicatie technologie voor het door de Vlaamse Gemeenschap erkend basis- en secundair onderwijs.

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen informatie- en communicatietechnologie zijn geen alleenstaande maatregel maar zijn ingebed in een algemeen ICT-beleid voor het onderwijs dat al sinds enige jaren wordt gevoerd. Het beleid van de overheid richt zich daarbij op een aantal speerpunten: het onderwijsveld sensibiliseren; leraren ondersteunen; voor de nodige basisinfrastructuur zorgen; ict-geletterdheid voorzien in eindtermen en ontwikkelingsdoelen; scholen stimuleren om open leercentra te worden; zorgen voor de naleving van kwaliteitsnormen. Hoewel een blijvende aandacht voor de randvoorwaarden (infrastructuur, vorming, digitale inhouden) noodzakelijk is, wordt de focus verlegd naar de leeromgeving zelf.

2. PROBLEEM EN DOELSTELLINGEN

2.1. Probleemstelling:

Voor informatie- en communicatietechnologie (ICT) werden in het verleden nog geen eindtermen/ ontwikkelingsdoelen vastgelegd.

Niemand twijfelt er nog aan dat ICT een blijvend fenomeen is dat bij steeds meer aspecten van het dagelijkse leven een plaats verovert. De samenleving evolueert naar een kennissamenleving waarin het omgaan met ICT een belangrijke basisbekwaamheid is geworden. Naarmate ICT meer geïntegreerd raakt in de maatschappij, wordt het kunnen gebruiken van ICT steeds meer een voorwaarde voor zelfstandig functioneren. Onderwijs zal dus aandacht moeten besteden aan kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes rond ICT.

Er wordt op het vlak van ICT-integratie een nood aan houvast vastgesteld in het basis- en secundair onderwijs. Er bestaat tot op heden geen bindend referentiekader voor een verantwoorde en educatief zinvolle integratie van ICT in de klaspraktijk. Dat werkt niet alleen een groeiende ongelijkheid in de hand, maar brengt ook onzekerheid en onduidelijkheid met zich mee.

Het onderwijs heeft als maatschappelijke opdracht het ontstaan van mogelijke ongelijkheid, ook op vlak van ICT, te voorkomen of in te dijken. Dat gebeurt door ICT op te nemen in de eindtermen van het leerplichtonderwijs.

2.2. Doelstellingen:

De voorgestelde decretale regelgeving rond ICT-eindtermen heeft als doel een kader te scheppen om alle leerlingen de nodige functionele, leerprocesgerichte en sociaal-ethische ICT-vaardigheden bij te brengen.

De integratie van ICT in de eindtermen moet:
- kansenongelijkheid op gebied van technologische geletterdheid helpen tegengaan;
- tegemoet komen aan de vraag van de samenleving om een onderwijs dat rekening houdt met de mogelijkheden van ICT;
- ten goede komen aan de participatie aan de arbeidsmarkt en aan de maatschappelijke participatie in het algemeen.

3. OPTIES OM DE DOELSTELLINGEN TE REALISEREN

3.1. Optie 1: behoud van de huidige toestand dwz:

De huidige situatie blijft bestaan. De scholen beschikken niet over decretaal bekrachtigde eindtermen/ ontwikkelingsdoelen voor ICT-vaardigheden. Er is geen algemeen geldend ICT-referentiekader met minimumnormen voor het onderwijs op niveau van Vlaanderen.

3.2. Optie 2: decretale verankering:

Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs
Ontwerp van decreet tot bekrachtiging van (het besluit van de Vlaamse Regering tot) de wijziging van sommige besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs

3.3. Optie 3: geen

Er is geen andere optie overwogen:
- eindtermen/ ontwikkelingsdoelen moeten decretaal vastgelegd worden;
- de administratie heeft wat betreft de inhoud van eindtermen/ ontwikkelingsdoelen geen beslissingsruimte; de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (entiteit Curriculum) heeft een set van eindtermen/ ontwikkelingsdoelen voor ICT geconcipieerd en de Vlaamse onderwijsraad heeft hierover een advies uitgebracht.

4. VOOR- EN NADELEN VAN ELKE OPTIE

4.1. Omschrijving van de doelgroepen: binnen het Vlaams leerplichtonderwijs:

- De leerlingen van het gewoon lager onderwijs, van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs (A-stroom, B-stroom), van het buitengewoon basisonderwijs (types 1,2,7 en 8), van het buitengewoon secundair onderwijs OV 3 (en OV 4).

- De betrokken onderwijsinstellingen en hun personeelsleden, met een bijzondere rol voor de ICT-coördinatoren in de scholen(-gemeenschappen).

- De onderwijsinspectie voor de betrokken onderwijsniveaus (basisonderwijs, secundair onderwijs).

- De leerplanmakers: zijn normaliter de verenigingen van inrichtende machten van het onderwijs, m.n. het Gemeenschapsonderwijs, het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, het Onderwijssecretariaat Vlaamse Steden en Gemeenten, en het Verbond van het Vrij Katholiek Onderwijs; daarnaast kunnen ook afzonderlijke inrichtende machten (allen samen meerdere honderden) steeds op eigen initiatief leerplannen ontwerpen en ter goedkeuring voorleggen, al gebeurt dit zeer uitzonderlijk.

- De pedagogische begeleidingsdiensten, lerarenopleidingen en de nascholingsinitiatieven.

4.2. Voordelen van elke optie:

4.2.1. Optie 1:

De voordelen bestaan er in dat betrokkenen hun huidige werkwijze kunnen voortzetten.
a) de onderwijsinstellingen en personeelsleden: hoeven zich niet aan te passen aan decretaal vastgelegde ICT-eindtermen/ontwikkelingsdoelen
b) onderwijsinspectie: zet de huidige werkwijze verder
c) de leerplanmakers, de pedagogische begeleidingsdiensten, de lerarenopleiding en de nascholingsinitiatieven: idem
d) de leerlingenpopulatie: nihil

4.2.2. Optie 2:

Directe effecten
Er is een maatschappelijk gedragen basisreferentiekader voor ICT bekwaamheden in het (leerplicht-)onderwijs.

Verdelingseffecten
Alle leerlingen werken in hun leerproces aan dezelfde strategische ICT-vaardigheden. De bedoelde eindtermen/ ontwikkelingsdoelen ICT bevorderen de coherentie en de gelijkgerichtheid over de leergebieden/ vakken heen.
Scholen (scholengemeenschappen) en hun personeelsleden hebben een referentiekader om het werken aan de ICT-bekwaamheden bij alle leerlingen op een gelijkgerichte leest te schoeien. De doorlopende en oplopende lijn tussen basisonderwijs en secundair onderwijs is verzekerd

en zal worden geëxpliciteerd door de leerplanmakers. De inspectie heeft een kader om bij schooldoorlichtingen een eenduidige houding aan te nemen tov ICT.

Indirecte effecten
De lerarenopleidingen, de pedagogische begeleidingsdiensten en de nascholingsinitiatieven nemen de nieuwe eindtermen/ ontwikkelingsdoelen op in hun globale werking en krijgen handvatten aangereikt om ICT-integratie in onderwijs doelgericht te ondersteunen.

4.2.3. Optie 3:

nihil.

4.3. Nadelen van elke optie:

4.3.1. Optie 1:

Directe effecten voor de doelgroepen
Er blijft onzekerheid bestaan in verband met een ICT- referentiekader in (een belangrijk deel van) het leerplichtonderwijs.

Verdelingseffecten
Scholen evolueren in diverse ICT-richtingen. Bij de instroom in het eerste jaar SO bijvoorbeeld zijn sommige leerlingen heel vaardig met computers en andere zijn dat niet of nauwelijks. Er dreigt een digitale kloof ten opzichte van de snelle evoluties in de kennismaatschappij, maar ook tussen leerlingen onderling.
Voor de leerplanmakers is er een risico dat zij een verspreide en ongelijke benadering van de ICT vaardigheden hanteren. De inspectie heeft geen duidelijke referentie ter beschikking in zake ICT doelen.

Indirecte effecten
De lerarenopleidingen, de pedagogische begeleidingsdiensten en de nascholingsinitiatieven hebben geen minimale en geen consistente houvast in hun werking rond integratie van ICT in het onderwijs.

4.3.2. Optie 2:

a) de onderwijsinstellingen (en indirect hun personeelsleden): bijkomende inspanningsverplichting bij de reeds bestaande in het kader van het nastreven van leergebied- en/of vakoverschrijdende eindtermen/ontwikkelingsdoelen
b) de onderwijsinspectie: aandacht voor een extra (decretaal) thema
c) de leerplanmakers: idem
d) de lerarenopleiding, de pedagogische begeleidingsdiensten, de nascholing: idem
e) de leerlingenpopulatie: nihil.

4.3.3. Optie 3:

Nihil

4.4. Effecten voor andere regelgeving:

Geen impact op andere regelgevingen.

4.5. Andere effecten:

Effecten voor de leerling: eindtermen/ ontwikkelingsdoelen dragen bij tot kwaliteitsvolle onderwijsverstrekking. Inzonderheid voor kansarme of kansbedreigde leerlingen, kunnen de voorgestelde maatregelen positieve effecten met zich brengen.

Brusseltoets: eindtermen/ ontwikkelingsdoelen gelden voor alle door de Vlaamse Gemeenschap erkende onderwijsinstellingen, ongeacht het onderwijsnet of de regio. Er zijn dan ook geen bijzondere effecten voor Brussel.

Effecten voor de lokale besturen (personeel, werkingskosten, investeringen, ontvangsten):
- Geen personeelsimplicaties.
- Hoewel het voorliggende dossier op zich geen rechtstreekse budgettaire implicaties heeft, kan er zich toch een onrechtstreekse kost voordoen. De implementatie van de eindtermen/ontwikkelingsdoelen kan van onderwijsverstrekkers bijkomende materiële inspanningen vergen.

Effecten voor de Vlaamse Gemeenschap:
Er ontstaat een algemeen geldend en transparant ICT-referentiekader met minimumdoelen voor het onderwijs op niveau van Vlaanderen. De effecten voor het Vlaams onderwijs zijn legio (zie hogere argumentatie). Het kader kan tevens een maatschappelijk platform zijn voor communicatie in zake algemene ICT (onderwijs-)doelen in Vlaanderen.
Het decreet geeft tevens uitvoering aan één van de prioriteiten van het “Digitaal Actieplan Vlaanderen”. Ook in de Europese en internationale context is een dergelijk kader een pluspunt.

Overige toetsen (armoede, Vlaamse rand …):
Zijn er niet in dit dossier.

4.6. Gekozen optie:
Er wordt gekozen voor optie 2: een algemeen normerend initiatief van de overheid. Deze optie past in de procedurele en conceptuele aanpak om de kwaliteit van het onderwijscurriculum te sturen via eindtermen. Eindtermen zijn minimumdoelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingengroep in Vlaanderen. Het gaat enerzijds om een minimum aan kennis, inzicht en vaardigheden die de leerlingen verwerven tijdens het leerproces, en anderzijds een minimum aan na te streven attitudes. Door het vastleggen op Vlaams niveau van deze eindtermen heeft eenieder die een school voor zijn kinderen moet kiezen de waarborg dat een minimum vergelijkbare kwaliteit wordt aangeboden. De procedure voor de totstandkoming van de eindtermen garandeert enerzijds de betrokkenheid van alle onderwijsactoren en waarborgt anderzijds dat over de eindtermen een maatschappelijke consensus bestaat door de bekrachtiging in het Vlaams parlement. De optie garandeert een eenvormige, transparante en soepele regelgeving die aansluit bij bestaande wetgeving en die door alle betrokkenen bindend en zonder uitzondering wordt toegepast.

Scholen krijgen voldoende ruimte om de integratie van ICT in hun onderwijs te organiseren op basis van hun eigen aanpak en pedagogisch project. Bedoelde ICT-minimumdoelen zijn

immers strategische vaardigheden en vallen onder het statuut van leergebied- en/of vakoverschrijdende eindtermen of ontwikkelingsdoelen.
Leergebied- en vakoverschrijdende eindtermen/ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen die niet specifiek behoren tot één leergebied of vak, maar onder meer door middel van meer leergebieden en vakken of onderwijsprojecten worden nagestreefd.
Elke school heeft de maatschappelijke opdracht de leergebied- en vakoverschrijdende eindtermen bij de leerlingen na te streven. De school toont aan dat ze met een eigen planning aan de leergebied- en vakoverschrijdende eindtermen/ ontwikkelingdoelen werkt (inspanningsverplichting).
Leergebied- en vakgebonden eindtermen/ ontwikkelingsdoelen dienen op een herkenbare wijze in de leerplannen verwerkt. Leergebied- of vakoverschrijdende eindtermen/ ontwikkelingsdoelen kunnen als doelen opgenomen worden in het leerplan. De overheid spreekt zich ook niet uit over de geformuleerde didactische werkvormen of pedagogische methodes.

5. UITWERKING, UITVOERING EN EVALUATIE

5.1. Juridisch-technische uitwerking:
Het beantwoorden aan de decretale en reglementaire bepalingen inzake eindtermen en ontwikkelingsdoelen is een erkenningsvoorwaarde voor onderwijsinrichters. Onderhavig dossier valt daarom onder het legaliteitsbeginsel in onderwijsaangelegenheden (artikel 24 §5 GW-). De voorgestelde eindtermen en ontwikkelingsdoelen liggen in de lijn van de bestaande afspraken en wettelijke regelgeving rond eindtermen/ ontwikkelingsdoelen:

- Het themadecreet van 18 januari 2002 stelt dat de eindtermen, de decretale specifieke eindtermen, de ontwikkelingsdoelen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs en de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon secundair onderwijs worden vastgelegd door het Vlaams Parlement bij wijze van bekrachtiging van een besluit van de Vlaamse Regering, genomen op advies van de Vlaamse Onderwijsraad.
- Het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 stelt dat ontwikkelingsdoelen voor het gewoon kleuteronderwijs, eindtermen voor het gewoon lager onderwijs en ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs worden vastgelegd door het Vlaams Parlement bij wijze van bekrachtiging van een besluit van de Vlaamse Regering, genomen op advies van de Vlaamse Onderwijsraad.

De Vlaamse Regering legt het besluit ten laatste één maand na de goedkeuring ter bekrachtiging voor aan het Vlaams Parlement. De eindtermen, de decretale specifieke eindtermen en de ontwikkelingsdoelen hebben uitwerking vanaf de datum die het decreet aangeeft.

5.2. Wijzigingen in de taakinhoud op het onderwijsveld:
Er moet rekening worden gehouden met wijzigingen in de taakinhoud op het onderwijsveld. De voorliggende ICT eindtermen en ontwikkelingsdoelen dienen in het gewoon lager en secundair onderwijs bijkomend te worden opgenomen in het schoolcurriculum rond leergebied- en/of vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen. In het buitengewoon basis- en secundair onderwijs wordt voor één of meer leerlingen samen op basis van zijn (hun) opvoedings- en onderwijsbehoeften een handelingsplan opgemaakt. Ontwikkelingsdoelen voor ICT krijgen daarin desgevallend hun plaats.

Het is de bedoeling om ICT te integreren doorheen de bestaande leergebieden en/of vakken. Dat impliceert dat de moeilijkheidsgraad, de reikwijdte en de contexten beperkt en begrensd worden door de bestaande eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de leergebieden en/of vakken.

De bijkomende taakbelasting is klein. De meeste scholen werken de facto reeds aan ICT-vaardigheden. Voor hen betreft het een gelijkstelling en afstemming. Voor de andere scholen die weinig aandacht voor ICT- doelen hebben gaat het om een noodzakelijke bijsturing van hun werking.

5.3. Wijzigingen inzake administratieve lasten op het onderwijsveld:

Elke school toont aan dat ze met een eigen planning aan de leergebied- en vakoverschrijdende eindtermen/ ontwikkelingdoelen werkt (inspanningsverplichting). De voorliggende ICT-eindtermen/ ontwikkelingsdoelen betekenen geen nieuwe administratieve last maar slechts een formele uitbreiding van een bestaande kerntaak.

5.4. Uitvoering van de nieuwe regelgeving:

De regelgeving zal ingevoerd worden vanaf 1 september 2007, nl. de begindatum van het schooljaar 2007-2008. Een uitwerking (volgens het principe van de geleidelijkheid, leerjaar na leerjaar) vanaf het schooljaar 2007-2008 wordt realistisch en haalbaar geacht.

De regelgeving zal in de loop van het schooljaar 2006-2007 aan alle onderwijsverstrekkers (leerplanmakers en onderwijsinstellingen) worden meegedeeld via een toelichtende ministeriële omzendbrief per onderwijsniveau.

5.5. Evaluatie van de nieuwe regelgeving:

Er is geen aparte formele evaluatie van de nieuwe maatregelen voorzien. De beleidsnota en –brief voorzien evenwel een aantal pistes op basis waarvan de overheid het kerncurriculum, in casu de eindtermen, zal evalueren en actualiseren. De minister kan ook aan de onderwijsinspectie een opdracht geven tot evaluatie in het kader van haar jaarlijkse verslaggeving.

6. CONSULTATIE

De voorliggende ICT eindtermen/ ontwikkelingsdoelen zijn door de entiteit Curriculum ontwikkeld in ontwikkelcommissies. De leden van deze werkgroepen waren betrokkenen uit pedagogische begeleidingsdiensten, lerarenopleiding, onderwijsinspectie, universiteiten en het departement onderwijs samen met schooldirecties, leerkrachten BaO, BuO, SO en ICT-coördinatoren.
Het voorliggend dossier is – zoals wettelijk bepaald – geadviseerd door de Vlaamse Onderwijsraad (Advies van de Algemene Raad van 22 juni 2006). De Raad onderschrijft in haar advies de inhoudelijke argumenten waarmee de overheid de integratie van ICT in het onderwijs wil bevorderen..

7. INFORMATIE VOOR DE INSPECTIE VAN FINANCIEN

Het beantwoorden aan de decretale en reglementaire bepalingen in zake eindtermen en ontwikkelingsdoelen is een erkenningsvoorwaarde voor onderwijsinrichters, de vaststellingsmodaliteiten van financiering of subsidiëring worden er echter niet direct door beïnvloed. Hoewel het voorliggende dossier op zich geen rechtstreekse budgettaire implicaties heeft, kan er zich toch een onrechtstreekse kost voordoen. De implementatie van de eindtermen/ontwikkelingsdoelen kan van onderwijsverstrekkers bijkomende materiële inspanningen vergen. Daarom heeft de minister, bevoegd voor onderwijs, beslist om een budget van zijn vrije beleidsruimte te voorzien om extra middelen voor ICT-infrastructuur aan de onderwijsinstellingen uit te keren. Een definitieve beslissing hieromtrent wordt verwacht in september ek. na de politieke begrotingsbespreking voor 2007.

8. SAMENVATTING

De overheid heeft de rol om over de kwaliteit van haar onderwijs te waken. Eindtermen zijn kwaliteitsstandaarden in onderwijs.
De samenleving vraagt om een onderwijs dat rekening houdt met de mogelijkheden van ICT. Er is daarbij nood aan een ICT-houvast in het basis- en secundair onderwijs. Er bestaat tot op heden geen referentiekader voor een verantwoorde en educatief zinvolle integratie van ICT in de klaspraktijk. Dat werkt niet alleen een groeiende ongelijkheid in de hand, maar brengt ook onzekerheid en onduidelijkheid met zich mee.

Het onderwijs heeft als maatschappelijke opdracht het ontstaan van mogelijke ongelijkheid, ook op vlak van ICT, te voorkomen of in te dijken. Dat gebeurt door ICT op te nemen in de eindtermen van het leerplichtonderwijs.

De integratie van ICT in de eindtermen wil:
- kansenongelijkheid op gebied van technologische geletterdheid helpen tegengaan;
- tegemoet komen aan de vraag van de samenleving om een onderwijs dat rekening houdt met de mogelijkheden van ICT;
- ten goede komen aan de participatie aan de arbeidsmarkt en aan de maatschappelijke participatie in het algemeen.

9. CONTACTINFORMATIE

Chris Dockx - 02/553.89.62
chris.dockx@ond.vlaanderen.be
p/a Vlaamse Gemeenschap - Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Jan Meers – 02/553.88.24
jan.meers@ond.vlaanderen.be
p/a Vlaamse Gemeenschap - Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel